

PROGLAS**DELEGACIJE PREDSEDSTVA SLOVENSKEGA NARODNO OSVOBODILNEGA SVETA****SLOVENCİ, SLOVENKE!**

Premagana nemška vojska se je predala zaveznikom, Sovjetski zvezi, Angliji in Ameriki. Jugoslovanska armada razorožuje tepene fašistične in izdajniške drhali in uničuje njihove zadnje postojanke na naših tleh. Osvobojena je junaška Ljubljana in skoro vsa Slovenija. Vsa slovenska zemlja bo očiščena in združena v novi, demokratični in federativni Jugoslaviji.

Veliki zgodovinski dan osvoboditve praznujemo kot sad naših lastnih naporov, kot zmago štiriletne oborožene borbe, plačilo za težke žrtve in potoke krvi. V teh srečnih trenutkih se zavedamo, da bi ne bilo rešitve brez nepopisnega trpljenja in junaštva naših borcev, naših partizanov, naše Jugoslovanske armade. Slovenski narod je doživel svoje vstajenje in prerojenje pod vodstvom Osvobodilne fronte in njenega Izvršnega odbora. Slovensko ljudstvo je vložilo v borbo za svobodo vse svoje najbolj zdrave, udarne sile in je s Komunistično partijo na čelu ustvarilo pogoje za uspešen boj proti okupatorjem in njihovim pomagačem. Tako je v osvobodilnem boju zrasla na načelih najširše ljudske demokracije nova narodna oblast, ki je pognala svoje korenine ravno v teh najbolj trdnih in zdravih plasteh. V duhu pravega bratstva in enakopravnosti jugoslovanskih narodov je bila ustvarjena pod vodstvom genialnega vojskovodje in politika maršala Josipa Broza-Tita nova demokratična in federativna država. Kot del take Jugoslavije je postal slovenski narod samostojna državna enota z lastnim parlamentom in svojo federalno vlado, ki jo je imenovalo predsedstvo SNOS-a ravno v zgodovinskih dnevih dokončne osvoboditve Slovenije. Iz osvobojenega Trsta je bila objavljena sestava prve slovenske ljudske narodne vlade, ki ji predseduje vodilni slovenski politik in prvoboritelj, sekretar Izvršnega odbora Osvobodilne fronte slovenskega naroda, tov. Boris Kidrič.

SLOVENCİ, SLOVENKE!

Strte so vojaške, zločinske sile fašizma in fašističnih hlapcev. Hitlerjevski zveri je zdrobljena glava. Tudi slovenski izdajalski plačanci, gestapovski belo-plavogardistični in četniški izrodki so poraženi in razbiti. Padla je nanje ne samo zaslužena kazen, ampak tudi prezir in večna sramotna obsodba vsega slovenskega naroda, ki se danes veseli odrešenja.

S kapitulacijo Nemčije je zaključeno veliko poglavje v zgodovini narodov, polno težkih krvavih borb proti silam teme in reakcije, v katerih so končno zmagali svobodoljubni narodi pod vodstvom nepremagljive Sovjetske zveze. Začenja se drugo poglavje graditve, borbe za obnovitev opustošene Evrope. Zavedamo se, da bomo imeli tudi v tem obdobju še opravka z ostanki fašizma, ki bodo — skriti pod raznimi lažnimi demokratičnimi krinkami — poizkušali zanetiti novo vojno, nadaljevati s politiko osvajanja in zatiranja. Morali bomo ostati enako odločni in samozavestni, da bomo v kali preprečili vse take poizkuse. Predvsem pa bomo morali z isto odločnostjo in požrtvovanjem, kakor v borbi proti fašizmu, vložiti vse sile za dvig težko prizadete domovine iz razvalin. Premagati bo treba še mnoge težave predvsem v gospodarstvu. Potrebna bo nenehna, ostra budnost proti starim sovražnikom, zagrizenim reakcionarjem, špekulantom in saboterjem, ki nas bodo poizkušali ovirati pri delu.

Toda za nami je zmagovita pot štiriletne borbe proti najstrašnejšemu sovražniku. Prekaljeni in izkušeni smo izšli iz najsrditejše vojne vseh časov. Zato lahko samozavestno in odločno opozorimo vse, ki bi kakor koli hoteli ovirati naše delo ali celo ogroziti demokratične in nacionalne pridobitve naše borbe, da si bodo polomili vratove. To velja predvsem v opomin tujim zunanjim imperialistom, ki bi hoteli ogroziti naše meje, naš Trst, Primorje, Koroško in Istro. To velja prav tako v svarilo domačim reakcionarjem, potuhnjenecem, saboterjem in špekulantom, proti katerim bo brezobzirno nastopila narodna oblast.

SLOVENCİ, SLOVENKE!

Zavedajte se velikih, zgodovinskih trenutkov osvoboditve! Storite vse, kar zahtevajo v teh dneh interesi domovine! Postavite že v prvih dneh temelje novemu, srečnemu življenju! Očuvajte red in mir! Podprite delo naše vojske in narodne oblasti! Vsi na delo za obnovitev prometa, gospodarstva, trgovine in industrije! Vse sile za obnovo porušenih domov! Razkrinkujte špekulante, dobičkarje in vojne zločince, zlasti pa tiste, ki se hočejo prikriti in ulti zasluženi kazni! Izvršite navodila Osvobodilne fronte in Narodno osvobodilnih odborov! Zavedajte se, da je v teh trenutkih moč naše vojske najtrdnjša zaslomba naših meja!

Prav tako strnjeni, odločni in samozavestni, kakor smo šli skozi štiri leta borbe za osvoboditev, moramo na praznik zmage stopiti v novo zgodovinsko razdobje graditve, dela, miru in sreče!

Živela zmaga osvobodilne borbe pod vodstvom Osvobodilne fronte slovenskega naroda!

Živela osvobojena, združena Slovenija v novi demokratični in federativni Jugoslaviji!

Živela prva slovenska ljudska vlada pod vodstvom tov. Borisa Kidriča!

Živeli naši veliki zavezniki, zmagovalci nad fašističnimi osvajalci, Sovjetska zveza, Anglija in Amerika!

Živela junaška bratska Rdeča armada!

Živel veliki maršal STALIN, voditelj svobodoljubnega človeštva in zmagovalac nad fašističnimi tlačitelji evropskih narodov!

Živelo nerazdružno slovansko bratstvo!

Živel voditelj nove Jugoslavije in Vrhovni komandant Jugoslovanske armade maršal JOSIP BROZ TITO!

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

7. maja 1945.

DELEGACIJA

**Predsedstva SLOVENSKEGA NARODNO OSVOBODILNEGA SVETA
za Štajersko in Prekmurje.**

Naša prva slovenska ljudska vlada

V dnevih velike sreče in nepopisne radosti, ko se osvobajajo poslednji predeli slovenske domovine, so se do vrhunca stopnjevali ponosni občutki slovenskega naroda ob imenovanju federalne narodne vlade Združene Slovenije.

Iz pravkar osvobojenega Trsta, na katerega zre sleherni Jugoslovan, zlasti pa vsak Slovenec, kot na pravkar povrnjeni biser svoje domovine, je bila razglašena 6. t. m. po radiju sestava vlade, ki jo je po pooblastilu Predsedstva SNOS-a formiral vodilni slovenski politični delavec, sekretar Izvršnega odbora Osvobodilne fronte in politkomisar Glavnega štaba za Slovenijo Boris Kidrič.

To je prva slovenska ljudska vlada, zrasla iz zmagovite osvobodilne borbe našega naroda kot predstavništvo nove, demokratične, zares ljudske narodne oblasti. Člani vlade predstavljajo ljudi iz vrst vseh političnih skupin, ki so sodelovali v osvobodilni borbi in dokazali svojo zvestobo narodu. Novo sestavljena slovenska vlada je široko predstavništvo vseh zavednih sil, ki so se združile v Osvobodilni fronti za borbo proti okupatorjem. Osrednja osebnost te vlade je njen predsednik tov. Boris Kidrič, ki ga poznamo kot najizrazitejšega tvorca Osvobodilne fronte, kot prekaljenega slovenskega politika novega kova, borca za svobodo in demokracijo, ki je nešteto kot sekretar Izvršnega odbora OF in kot politkomisar Glavnega štaba Slovenije dokazal svoje izredne sposobnosti in energijo.

Slovenska narodna vlada, ki predstavlja novo ljudsko oblast, je prevzela vodstvo združene Slovenije kot samostojne državne enote, kot dela demokratične in federativne Jugoslavije. S tem je dokončno izoblikovana slovenska državnost v okviru nove jugoslovanske države, v smislu sklepov drugega zasedanja AVNOJ-a. V svoji samostojni narodni vladi imamo Slovenci vse jamstvo resnične neodvisnosti in enakovrednega mesta z ostalimi Jugoslovani. V njej je posebljen najvišji izraz naše narodne suverenosti in samostojnosti. Prav tako kakor Srbi, Hrvati, Makedonci in Črnogorci, stopamo v bratsko sožitje z ostalimi Jugoslovani kot enakovredna in neodvisna federalna enota.

Rešitev narodnostnega vprašanja na načelih demokracije in federalne ureditve Jugoslavije je tako rodila najlepše in najpriskrčnejše sožitje jugoslovanskih narodov v Titovi Jugoslaviji. Danes v Jugoslaviji ni več velesrbske nadvlade, prav tako tudi ne občutkov zapostavljenosti in nezadovoljstva ostalih narodov. Iz borbe je zraslo in se v krvi prekovalo novo jugoslovansko bratstvo, ki je najtrdnjše poročilo srečne bodočnosti jugoslovanskih narodov.

Preiskušeni v najtršjih borbah proti okupatorjem in nagrajeni za vse prestano trpljenje z zmago in svobodo, sprejema slovenski narod vest o imenovanju prve slovenske ljudske vlade z občutki možatega ponosa. Zaveda se, da pomeni ta dogodek v njegovem življenju dokončno izpolnitev besed, ki jih je izrekel na prvem zasedanju slovenskega parlamenta sedanji predsednik vlade Boris Kidrič:

Slovenski narod, ki je iz naroda hlapcev v tej borbi postal narod junakov, je zdaj postal tudi narod državnih tvorcev.

Ljubljana je osvobojena

Jugoslovanska armada osvobaja poslednje dele slovenske zemlje

Beograd, 7. maja. — Na Hrvaškem naše čete hitro zasledujejo sovražnika in ga uničujejo. Tako zvana Zvonimirova utrdbena črta vzhodno od Zagreba je popolnoma razbita in so se naše čete v hitrem napredovanju s severa, vzhoda in juga približale Zagrebu.

V podravski smeri so naši oddelki, ko so zlomili sovražnikov odpor, zavzeli in osvobodili Ludbreg, Križevce in Sv. Ivan Žabno, popolnoma zagospodovali nad goro Kalnik in dosegli črto Varaždin-Sv. Ivan Zelina. Razen tega so osvobodili kraje Bukovac, Ivanec, Rasinja, Sokolovac, Carev dvor, Sv. Peter, Orahovec, Varaždinske Toplice, Kostanjevec, Šadovec in večje število drugih krajev. V posavski smeri so naše čete prebile sovražnikove utrdbene črte, prekočile reko Lonjo in se v naglem prodiranju bližajo Zagrebu ter dosegle črto Zagačbačka gora-Sesvete. Po težkih bojih so bila zavzeta in osvobojena mesta Ivaničgrad, Križ, Klošter Ivanič, Gradec, Vrbovec, Luka, Dugo Selo in veliko število drugih krajev.

Sovražnik je pretrpel velike izgube. Po prvih podatkih znašajo sovražni-

kove izgube 2690 mrtvih in 700 ujetih vojakov in oficirjev, zaplenjeno je bilo 20 topov, 35 težkih minometalcev in velike količine drugega orožja in vojnega materiala. Uničeni so bili 4 tanki, preko 200 motornih vozil ter vozovi z raznim vojnim materialom.

Na desnem obrežju Save napredujejo naše čete proti Zagrebu ter so zavzele in osvobodile Sisak, Petrinjo in Caprag. Prekočile so reko Kolpo in dalje napredovale proti Veliki gorici. Sovražnikove posadke so uničene. Samo v bojih za Petrinjo je bilo ubitih 250 in ujetih 200 ustašev, med njimi tudi dva polkovnika. Mostovi v Petrinji in Sisku kot tudi vsa industrijska podjetja v Sisku so ostala nepoškodovana.

V 8 dnevih težkih bojih z močnim

sovražnikom na področju med Kolpo in Korano so naše čete zlomile sovražnikov odpor, napredovale dalje proti severu ter vdrle v mesto Karlovac. Večji del mesta je osvobojen. Sovražnik se drži samo še v severnem delu mesta. V teh bojih je bilo osvobojeno večje število krajev, med njimi Duga Resa, Generalski Stolp, Netretič, Ozalj, Draganići, Rečica in več drugih krajev. Naše letalstvo je uspešno pomagalo četam na zemlji in uničilo 23 kamionov in 27 voz z moštvo in materialom ter povzročilo več požarov in eksplozij.

Generalštab Jugoslovanske armade je 7. maja zvečer izdal posebno poročilo, v katerem je javil, da so naše čete osvobodile Ljubljano, glavno mesto federalne Slovenije.

Zagreb — osvobojen

Radio Zagreb je ob pol 2. uri izdal izredno poročilo: „Prebivalci Zagreba! Po štirih letih težkega suženjstva je osvobojen Zagreb, glavno mesto Hrvaške. Naše čete 1. bataljona II. udarne slavonske brigade in 2. bataljona XX. brigade zmagoslavno korakajo v Zagreb. Glavni poveljujoči oficirji so Bekčić Jure, Banca Savo in Bogojevič Nikola.“

Nemčija je brezpogojno kapitulirala

London, 7. maja. — Danes je agencija Reuter sporočila, da je nemška vrhovna komanda podpisala brezpogojno kapitulacijo. Podpisal jo je novi

šef nemške vrhovne komande general Jodl v glavnem stanu generala Eisenhowera v Reimsu na Francoskem. V imenu sovjetske komande jo je pod-

pisal general Suzljarov, v imenu zaveznikov šef štaba generala Eisenhowera Bedel Smith, v imenu francoskih sil general François Sevet.

Zmagoslavno veselje po vsej Jugoslaviji

Beograd, 8. 5. — Množice meščanov so preplavile ulice. Ljudje se od veselja objemajo in na Terazijah neprestano pleše množična narodno kolo. Meščani so formirajo v sprevede in z zastavami na čelu manifestirajo po mestu. Njim se pridružujejo okoličani, ki prihajajo v mesto v skupinah, peš in na vozovih, z godbami in zastavami. Ves Beograd doni od klicev maršalu Titu, ki je povedel jugoslovanske narode pred štirimi leti v borbo, naši Jugoslovanski armadi, ki dokončuje osvobojenje poslednjih delov naše domovine, Rdeči armadi in njenemu vrhovnemu poveljniku maršalu Stalinu ter zavezniškimi armadam Anglije in Amerike.

Podobna poročila prihajajo iz vseh

Ustanovitev veleposlaništev med Poljsko in Jugoslavijo

Beograd, 6. maja. V cilju vpostavitve trdnih in priskrčnih diplomatskih odnošajev med Poljsko republiko in demokratično federativno Jugoslavijo v duhu slovanske solidarnosti in bratstva njihovih narodov po krvi in orožju, sta vladi Poljske republike in demokratične federativne Jugoslavije sklepile, da vlada Poljske republike svoje poslaništvo v Beogradu in vlada demokratične federativne Jugoslavije svoje poslaništvo v Varšavi izpremenita v veleposlaništvi.

Naš veleposlanik v Varšavi Božo Ljumovič je pred svojim odhodom izjavil: „Zelo sem zadovoljen, ko odhajam v bratsko Poljsko. Poleg bratstva po krvi smo v tej osvobodilni vojni skovali bratstvo po orožju; ko odhajam na novo službeno mesto, smatram za najvažnejšo nalogo, neutrudljivo in iskreno delati na poglobitvi in utrditvi bratstva med našimi narodi in narodi bratske Poljske republike.“

delov države. Borci Jugoslovanske armade, Rdeče armade in bolgarske vojske skupaj z ljudstvom proslavljajo veliki dan zmage nad fašističnimi osvajalci. Hvaležnost našega ljudstva do naše vojske in do Rdeče armade prihaja znova in znova do izraza v veličastnih manifestacijah. Množice

jugoslovanskih narodov so trdno odločene, da dokončno odpravijo vse ostanke stare Jugoslavije in vso zapuščino iz časa okupacije ter da z vztrajnim delom, enotne in svobodne, sezidajo na ruševinah našo skupno domovino, novo Jugoslavijo.

Bolgarska vlada je poslala pozdrav Maršalu Titu

Beograd, 7. maja. Pozdrav I. bolgarske armade maršalu Titu ob priliki 1. maja: Olicirji, podoficirji in borci bolgarske narodne armade, ki so se zbrali, da slovesno praznujejo 1. maj, pošiljajo Vam, organizatorju prvega splošno ljudskega upora v zaslužjeni Evropi, proti osvražnemu fašizmu naš bojni pozdrav. V srđiti in krvavi borbi proti osvajalcu in velikobolgarskemu ter velikosrbskemu šovinizmu se je utrdilo bratstvo in prijateljstvo med bolgarskim narodom in narodi nove Jugoslavije. Mi oficirji, podoficirji in borci I. bolgarske narodne armade Vam obljublamo, da ne bomo gledali ne na svoje moči, ne na svoje življenje v

borbi proti fašizmu in v borbi za še ožje bratstvo med našimi bratskimi narodi.

Odgovor Maršala Tita poveljniku I. bolgarske armade

Najpriskrčnejše se Vam zahvaljujem za pozdravno čestitko, ki ste mi jo naslovili ob priliki praznovanja 1. maja. Vam in vaši armadi želim velike uspehe v poslednjih bitkah proti nemškemu osvajalcem, stoletnim sovražnikom slovanskih narodov.

Smrt fašizmu - svobodo narodu!

Beograd, 3. maja.

Maršal Jugoslavije Tito.

Vpostavitev diplomatskih odnošajev med Jugoslavijo in Bolgarsko

Sofija, 6. maja. — Minister zunanjih zadev Bolgarske je včeraj sprejel namestnika šefa jugoslovanske vojne misije v Bolgarski, polkovnika Petroviča, ki mu je izročil noto, s katero se je jugoslovanska vlada odločila, da utrdi diplomatske zveze z Bolgarsko. Bolgarski zunanji minister je izrazil veselje bolgarske vlade nad to odločitvijo bratske Jugoslavije in zaprosil polkovnika, da sporoči jugoslovanski vladi sklep bolgarske vlade,

da se vpostavijo diplomatski odnošaji med Bolgarsko in Jugoslavijo.

Dva in pol milijona prisilnih delavcev in političnih jetnikov so dosedaj osvobodile francoske, angleške in ameriške čete na teritoriju zahodne Nemčije. O teh je 40°/_o pripadnikov Sovjetske zveze, 25°/_o Francozov, ostali so Jugoslovani, Poljaki in Čehi.

Iz albanskega glavnega mesta Tirane javljajo, da so bile v Elbasanu velike demonstracije zaradi nepriznanja nove albanske vlade.

Ljubljana,

prestolnica svobodne in združene Slovenije, pozdravljena!

Trnjeva in veličastna pot naše Ljubljane

Po dolgem, napornem pohodu skozi zasede, skozi minska polja in žice smo prišli na Janče, na visok hrib vzhodno od Ljubljane. Bila je noč brez zvezd, črna in mrzla. Divje je zavijal veter čez zasnežene grobove borcev, ki so padli na Jančah prejšnje leto. Pril nam je v lica ledene igle in se zaganjal v nas, kot da nas hoče podreti. Mi pa smo se upirali in nadaljevali pot proti Savi, na Štajersko, in strmeli v dolino, proti zapadu, kjer je nešteto drobnih luči risalo elipso. Tam je bila — Ljubljana. Obdana s trnjevim vencem, z visoko bodočo žico, z reflektorji, s strojnicami — naša draga, junaška, nezlomljiva bela Ljubljana, velika želja in hrepenenje vsakega izmed nas, vsakega partizana širom po slovenski zemlji. Misel na Ljubljano je dajala borcem moč, da so vzdržali na pohodu, da so vzdržali na položajih proti desetkrat in stokrat močnejšemu sovražniku, da so junaško umirali v bitkah in v ječah.

Prav tako kot smo gledali mi v Ljubljano, je zrla Ljubljana proti nam, v hribe in gozdove. Bila je vsa zamrežena, vsa eno samo veliko koncentracijsko taborišče, njene misli pa so bile pri nas, pri partizanih, pri njenih zvestih sinovih. Misel na partizane ji je dajala moč, da je vzdržala, da ni klonila, da je kljub mučenju, sramotanju, ubijanju in lakoti veličastno vztrajala v boju proti svojim krvnikom, okupatorjem in njihovim pomagačem. In takšna dočakala veliki dan, ko so raztrgali borci zmagovalne Jugoslovanske armade žične ograje, zdrobili bunkerje, pomandrali krvnike in napolnili ulice naše bele prestolnice s pesmijo o koncu strahovlade, o svobodi in bratstvu jugoslovanskih narodov in vseh svobodoljubnih ljudi sveta.

Prav kot danes je bila Ljubljana pred dobrimi štirimi leti vsa na nogah. Istočasno z Beogradom je tedaj odgovorila Nemcem in petokolonski vladi, da ne priznava sramotnega pakta med Cvetkovičem in Hitlerjem, da rajši prime za puške kot da pristane na izdajo. Ljubljanci, predvsem delavstvo in študentje, so oprtani z nabitimi in puškami čez rame polnili ulice in odhajali prostovoljno v vojsko. Bela Ljubljana jih je spremljala s cvetjem in oni so se poslavljali s pesmijo. Potem je prišel 6. april, ko sta navalili Nemčija in Italija na Jugoslavijo, in 15. april, dan, ko so bivši oblastniki izdali jugoslovanske narode nemškimi in italijanskimi fašistom. Ljubljanski ban Marko Natlaččen se je odpeljal Italijanom naproti in jih povabil v Ljubljano. 11. aprila so prišli, z nasajenimi bajoneti, na tankih in s topovi. Ljubljana pa ni sledila Natlaččenu. Okupatorja ni pozdravila, ni mu želela dobrodošlice, temveč je stisnila pesti. Ne, Ljubljana ni odprla okupatorju vrat do sebe, do svoje duše, do svojega srca.

„Kako ponosen narod!“ — je tedaj rekel italijanski oficir. Da, kako ponosno ljudstvo! Ulice so bile prazne, kot da je mesto izumrlo. In pozneje, ko so ljudje morali iz hiš, so bili tihi in Italijanov niso pogledali. V njih vseh je bila misel, ki so jo morali skrivati in ki je zanj vendar vsakdo vedel: Ljubljana bo ostala, kar je. Ostala bo srce slovenskega naroda, ostala bo naša prestolnica, ostala bo

zvesta svojemu ljudstvu in svojemu poslanstvu. Ona bo visoko dvigala in nosila prapor svobode, pa naj pride kar koli...

Komaj nekaj dni po vojni, 27. aprila 1941., je bil v njej ustanovni sestanek Osvobodilne fronte, ki je začrtala slovenskemu narodu pot, po kateri bo prišel skozi trpljenje in borbo do svobode in do zedinjenja vseh svojih pokrajin v Združeni Sloveniji, ki naj bo neločljiv del nove demokratične Jugoslavije, domovine enakopravnih jugoslovanskih narodov.

Ljubljana je sledila pozivu Izvršnega odbora Osvobodilne fronte, pozivu Komunistične partije, katere člani so prvi stopili na pot, po kateri je krenila za njimi vsa Ljubljana, vse borbeno slovensko ljudstvo. Pričelo se je podrobno organizirano politično delo in pripravljanje partizanskega boja. Plodovi tega dela so se kmalu pokazali. 29. oktobra 1941., na prvi praznik Osvobodilne fronte, je bila vsa Ljubljana preplavljena z letaki, lističi in zastavicami, vse stene in zidovi so bili popisani s parolami, v znak silne organizacijske moči Osvobodilne fronte je prebivalstvo obdoločeni uri izpraznilo vse ulice in javne prostore. O belem dnevu ni bilo razen Italijanov žive duše na ulici. Taki prazniki so se vrstili. Ljubljana je ob takih dnevih pregledala svoje borbene vrste, dala je duška svojemu sovraštvu do okupatorja, odkrito je pokazala, kaj misli. Tako je bilo tudi na obletnico Prešernovega rojstva, ko se je nenadoma zbrala pred Prešernovim spomenikom pri trimostju ljubljanske mladine in okrasila spomenik z zastavicami in cvetjem.

Noč za nočjo so razoroževali naši aktivisti italijanske vojske. Vsa Ljubljana je brala „Slovenskega poročevalca“, žene in otroci so tekmovali z možmi in fanti, kdo bo več prispeval v boju proti okupatorju. Proti temu vesplošnemu uporu so bili italijanski fašisti brez moči. 23. februarja 1942 so popolnoma blokirali mesto, okrog in okrog so postavili visoke in široke žične ovire, po cestah pa postavili mitraljeze. Sledile so množične racije, pravi lov na ljudi, pri katerem je sodelovalo vsako pot po več tisoč okupatorjevih vojakov. Italijani pa ne bi opravili ničesar sami. Našli so med našim ljudstvom nekaj izgubljenih duš, ki so ovajale naše ljudi in jih predajale krvniški policiji. Redki so bili izdajalci, vendar so prizadeli slovenskemu ljudstvu veliko zla. S pomočjo belogardistov je padlo okupatorju v roke mnogo naših najboljših ljudi, vendar so vstajali iz množice novi in novi kadri, ki so stopali na mesta padlih. Tako se je organizacija Osvobodilne fronte v Ljubljani neprestano dopolnjevala in obnavljala. Tega ni mogel preprečiti niti odlok o streljanju talcev, ki je bil izdan 24. aprila 1942. Prvega maja istega leta je bil ustreljen v Ljubljani prvi talec, njemu je sledilo še sto in sto tovarišev, med njimi tudi eden izmed organizatorjev upora, Tone Tomšič. Gramozna jama blizu pokopališča bo več en spomin na leta okupacije in nas bo opozarjala, naj z neusmiljenim bojem proti izdajalcem in z vztrajnim delom maščujemo življenja talcev. Policijski zapori v banski palači in v Šentpeterski kasarni so še danes o-

krvavljeni s krvjo naših najboljših mož in žena, stene teh zaporov so bile priča mučenj, kakršna je poznal le še srednji vek.

13. oktobra 1942 je bil kaznovan prvi slovenski izdajalec, Marko Natlaččen. Zanj so ustrelili Italijani 24 talcev. Natlaččenu so sledili še drugi izdajalci. Kljub največjim žrtvam pa Ljubljana ni popuščala. Na teror je odgovarjala s še večjim odporom. 22. decembra 1942 so priredili belogardisti sami racije. Ujeli so nad tisoč ljudi in jih odvlekli v zapore. Vse to je pa le še okrepilo Osvobodilno fronto. Množice so se še bolj strnile in se povezale v neprobojen zid, v katerega se je okupator zamen zalehtal. Čeprav so bili tisoči mož, žena in otrok odpeljani na otok smrti — Rab in je več sto ljudi trpelo po ječah, je organizacija Osvobodilne fronte delovala. Vsak dan so odhajali možje, žene in mladina v partizane, iz okoliških gozdov in hribov pa so vse odločneje pokale puške ljudskih maščevalcev.

25. julija 1943 se je zlomil italijanski fašizem, vendar okupator ni prenehal s svojim krvniškim početjem nad slovenskim narodom. Zato se je zbralo 1. avgusta pred sodiščem na Miklošičevi cesti nad deset tisoč ljudi, večinoma žena in mladine, ki so zahtevali, da izpuste Italijani iz zaporov jetnike, njihove očete, matere, sestre, brate in otroke. 8. septembra je Italija kapitulirala in v partizane je odšlo novih 7.000 ljudi. Ljubljana je dala borcem več vagonov hrane, zdravil, zbrala je milijone lir, sebi in otrokom je odtrgala mati poslednji košček kruha, da je prehranila z njim partizana. Po kapitulaciji Italije so prišli v Ljubljano Nemci. Delo, ki so ga pričeli italijanski fašisti z Rupnikovo pomočjo, so nadaljevali belogardisti s pomočjo gestapa. Vendar pa se je zbralo na pokopališču sredi septembra nad 2.300 ljudi, ki so okrasili grobove žrtve fašistične strahovlade. Gestapo je pričel pošiljati ljudi v taborišča Dachau in Aušvic. Hitlerju zapriseženi belogardisti pa so dan za dnem mučili in ubijali zavedne Slovence. Njihovega kolovodjo narodnega izdajalca Rupnika so imenovali Nemci za prezidenta pokrajinske uprave v Ljubljani, da bi na ta način svoje početje prikrili. Skušali so celo pridobiti Ljubljance za svojo protikomunistično gonjo. Poskušali so prikazati Osvobodilno fronto kot stvar komunistov in na ta način razcepiti vrste v narodno-osvobodilnem gibanju. Prirejali so protikomunistična zborovanja, na katera se s silo vlačili prebivalstvo. Tako so privlekli na Kongresni trg nekoč 30.000 ljudi, vendar je vsa množica molčala in ta molk je bil Nemcem in belogardistom jasen odgovor: Ljubljana je ostala sama sebi in svojemu ljudstvu do kraja zvesta.

Ko so odšli možki v našo vojsko, so prevzele žene, dekleta in otroci vse politično delo. Mnogo sto jih je padlo v roke gestapovskim in belogardističnim krvnikom, ki so jih žive rezali in jih metali v Ljubljano ali pri Sv. Urhu ubijali. Vendar so žene, dekleta in otroci naše junaške Ljubljane častno vzdržali do kraja, ne glad in ne mraz jih nista zlomila, ne smrt svojcev in trpinčenje. Danes tisoči prebivalcev Ljubljane objemajo svoje osvoboditelje, borce slavne in zmogovite Jugoslovanske armade, v strahu pa trepečejo pred pravično kaznijo vsi, ki so zapustili svoje ljudstvo in postali okupatorjevi plačanci v najtežjih, pa tudi v najslavnejših in največičastnejših dneh naše zgodovine.

C. Z.

Svoboda

Podpiram si glavo z dlanmi; sonce, ki sili skozi okno, poljublja mizo, poljublja tla, poljublja šopek šmarnic pred menoj. Pisati hočem. Pisati hočem vam, bratje ob Zili in Gospi sveti, vam, bratje ob Menini planini, na Pohorju, v Slovenskih gorah in Prekmurju. Pa ne morem. Tega, kar čutim, vam ne morem povedati. Tudi ljudje na cesti, ki hitijo, ne vedo, kam hitijo, smejejo se, in ne vedo, zakaj. Kličejo domovini in vem, gotovo vem, da jim vzkliki ne izčrpajo topline, ki jim polni srce.

Svobodni smo. Toda danes nam je beseda svoboda tuja, neznana. Ne razumemo je, samo čutimo jo. Sleherni košček naše zemlje je zajela ta demonska sila.

S v o b o d a .

Lice sleherne slovenske bajte, če še stoji, se je spremenilo. Še Bog na križu se ne smehlja tako bridko kakor v onih strašnih dneh, ko je tujec teptal našo sveto ljubljeno slovensko zemljo.

Prekmurska mati joka od veselja; joka, ko zbira svoje številne otročičke, ki vzklikajo po kolnikih Titu in Stalinu, zbira jih, da jih popelje nazaj med murske struge, kjer se oglašajo ribiči, redki fazani in jerebice. Na Muro zopet sije toplo sonce.

Viničar v Slovenskih gorah je stopil med brajde, po dolgem času si je oddahnil; upa, da se je zanj začela lepša bodočnost. Vi, Pohorci, upate v lepšo bodočnost in vi, Korošci, in vsi Slovenci imamo pred očmi življenje, kakršno smo si usvarjali v gozdovih, v ječah, na težki poti na Golgoti.

V duhu vidim požgane vasi na Notranjskem, vidim nešteto krva-večih, trupel nametanih drugo čez drugo. V duhu vidim neštete trume otrok, starčkov in žena, ki romajo na Rab, v Dachau in Sarvar. Zalostni časi so bili to za našo domovino. Takrat smo govorili o svobodi, mnogo, zelo mnogo. Besna italijanska fašistična zver je divjala.

Našo Štajersko je preplavila gestapovska in SS-ovska drhal. Kri je tekla v potokih.

Madžarski naduti žandar je streljal in klal, je pretepal in mučil.

V tistih časih smo govorili o svobodi. Hrepeneli smo po njej, kakor otrok po mrtvi materi, toda za nas svoboda ni bila mrtva, za nas je bila svoboda sila, ki nas je obdržala pri življenju. Naša domovina je bila posejana z okupatorjem. Na Leningrad, Moskvo in Stalingrad so padale težke granate. Toda mi vere v svobodo tudi takrat nismo izgubili. Verovali smo v dan, ko bo zasijalo zopet sonce na našo Primorsko, Dolenjsko, Štajersko, Prekmurje in Koroško.

Ko vam pišem to pismo, bratje ob Zili, Gospi sveti, na Štajerskem in Prekmurju, so se že naše sanje uresničile, toda mi tega ne moremo razumeti. Preveč smo trpeli. Toda čutimo to magično silo, ki nas je zajela v teh trenutkih, da se smejemo in ne vemo, zakaj. In da hitimo in ne vemo, kam. Danes o svobodi malo govorimo. Danes vriskamo, pojemo, kličemo maršalu Titu in Stalinu, Jugoslovanski in Rdeči armadi, a vse to se združuje v enem samem vzkliku, po novem, lepšem življenju. In vsak slovenski otrok, vsaka slovenska žena, vsak slovenski mož in starček dobro čuti, da je jedro tega novega življenja svoboda in zopet svoboda.

Marko.

ODLOK

Delegacije Predsedstva SNOS-a o postavitvi Ekonomske komisije pri Delegaciji Predsedstva SNOS-a za Štajersko in Prekmurje.

Člen 1. Ustanavlja se Ekonomska komisija pri Delegaciji Predsedstva SNOS-a za Štajersko in Prekmurje.

Člen 2. V Ekonomsko komisijo so začasno postavljeni:

Za predsednika Nemeč, Ivan — Vojko.
Za člane Dular Albin, Fijavž Franc, Jelen Adolf, Osojnik Janko.

Murska Sobota, 6. V. 1945.

Za Delegacijo Predsedstva SNOS-a sekretar:

Vlado Krivic.

ODLOK

Delegacije Predsedstva SNOS-a o ustanovitvi Podružnice Denarnega zavoda Slovenije v Murski Soboti.

Člen 1. Ustanavlja se Podružnica Denarnega zavoda Slovenije v Murski Soboti z začasnim delokrogom za okraja Murska Sobota in Dolnja Lendava.

Člen 2. V upravo Podružnice Denarnega zavoda Slovenije v Murski Soboti se začasno postavlja za predsednika Osojnik Janko, za blagajnika Repič Ivanka, ki imata kolektivno prokuro.

Murska Sobota, 6. V. 1945.

Za Delegacijo Predsedstva SNOS-a sekretar:

Vlado Krivic.

ODLOK

Delegacije Predsedstva SNOS-a o plačilu davkov.

Člen 1. Odreja se plačilo davkov za prvo četrtletje 1945 (januar, februar in marec) v iznosu polovične dosedanje odmere. Davki se morajo plačati do 1. junija 1945 na blagajni Okrajnega odbora v Murski Soboti za okraj Murska Sobota in na blagajni Okrajnega odbora v Dolnji Lendavi za okraj Dolnja Lendava.

Člen 2. Okrajna odbora sta upravičena zmanjšati davčni znesek ali ga v celoti odpisati: partizanskim vdovam in sirotam; staršem padlih partizanov; rodbinam, katerih hranitelji so v Jugoslovanski Armadi; rodbinam, ki so bile prizadete zaradi okupatorskega nasilja ali vojne; nadalje osebam, ki lahko dokažejo, da bi plačilo davka poseglo v njihov življenjski minimum.

Člen 3. Za naslednja četrtletja bo davek naknadno odmerjen po novi progresivni lestvici v smislu odloka SNOS-a z dne 19. II. 1944.

Murska Sobota, 6. V. 1945.

Za Delegacijo Predsedstva SNOS-a sekretar:

Vlado Krivic.

ODLOK

Delegacije Predsedstva SNOS-a za Štajersko in Prekmurje o blokiranju trgovin, denarnih zavodov in industrijskih podjetij.

Čl. 1. Blokiranje so do nadaljnjega z dnem objave tega odloka vse trgovine, denarni zavodi in industrijska podjetja, ki se nahajajo na ozemlju Štajerske in Prekmurja.

Čl. 2. Vsi v čl. 1. navedeni zavodi in podjetja so dolžni takoj ustaviti svoja poslovanja in sestaviti popis vse imovine, inventar ter bilanco svojih aktiv in pasiv.

Čl. 3. Vse v čl. 2. navedene listine in sklepe so dolžni lastniki ali če teh ni na osvobojenem ozemlju poslovođe do 1. 6. 1945 izročiti v dvojniku Okrajnim odborom OF.

Čl. 4. Vsak prestop ek proti temu odloku bodo preiskala in sodila vojaška sodišča.

8. maja 1945.

Delagacija Prědsedstva SNOS-a za Štajersko in Prekmurje sekretar:

Vlado Krivic.

ODLOK

Delegacije Predsedstva SNOS-a o likvidaciji Prekmurske banke d. d. v Murski Soboti (Muraszombati Takarékpénztár r. t.)

Člen 1. Odreja se z dnem tega Odloka likvidacija Prekmurske banke d. d. v Murski Soboti (Muraszombati takarékpénztár r. t.)

Člen 2. Za likvidatorja je določena Podružnica Denarnega zavoda Slovenije v Murski Soboti, ki prevzema vso imovino Prekmurske banke d. d. in jamstvo za pasiva Prekmurske banke d. d. do višine aktiv.

Člen 3. Pozivajo se upniki Prekmurske banke d. d., da prijavijo svoje terjatve likvidatorju do 1. junija 1945 v prostorih Podružnice Denarnega zavoda Slovenije v Murski Soboti, Aleksandrova c. (prostor bivše Prekmurske banke d. d.), ker po tem datumu ne prevzame likvidator nobenega jamstva več.

Člen 4. Vsi dolžniki morajo poravnati svoje obveznosti ali urediti izplačilo istih do 1. junija 1945.

Murska Sobota, 6. V. 1945.

Za Delegacijo Predsedstva SNOS-a sekretar:

Vlado Krivic.

ODREDBA

o mobilizaciji motornih vozil in goriva.

Komanda štajerskega vojnega področja odreja mobilizacijo vseh motornih vozil, rezervnih delov, gum in pogonskega goriva. Vse naveden material je treba prijaviti nemudoma najbližji Komandi mesta.

8. maja 1945.

Komanda štajerskega vojnega področja.

Na dan nemškega zloma v Soboti

Zvonovi slovesno pozvanjajo, njih zvok se razlega po Soboti. Rdeče in bele rakete razsvetljejejo nebo, streljanje, s katerim hoče dati duška svojem veselju vsak vojak, odmeva v lepo pomladno noč. Ljudje si od sreče stiskajo roke, objemajo se in poljubljajo! Na licih vseh se žari sreča, ono pravo notranje zadovoljstvo, ki ga občuti človek, kadar se mu izpolni največja želja, kadar je potešeno najgloblje hrepenenje.

„Konec vojne je, Nemčija je kapitulirala,“ odmeva v srcih vseh. Človek mora na nek način izraziti svoje navdušenje. In Soboti ga je izrazila v velikih manifestacijah. Mladina, ki vedno stopa naprej, je tudi zdaj prva manifestirala po Soboti. Tudi naši mali pionirčki niso izostali, kot mladi

Jugoslovani vedo, kaj pomeni zlom fašizma. Vedo, da jim nova Jugoslavija prinaša novo življenje in zato so ji navdušeno klicali: „Mi smo Titovi, Tito je naš.“ In zopet so se razlegali streli, petje in harmonika. „Beograd—Moskva! Tito—Stalin!“ je grmelo iz tisoč ust mladih in starih.

Povorka z bakljami je obšla vse mesto, nato pa zavila proti gradu. Govornike, naše in krasnoarmejske, je prekinjala publika z stalnimi medklici. „Smrt ostankom fašizma! Smr domačim izdajalcem! Čigav je Trst, čigav je Celovec, čigav je Monošter?“ In grom iz grl množic je odgovoril: „Naši sol!“

„Sedaj pa v Maribor,“ — je zavel nekdo iz množice. Da, v Maribor, in še naprej, naprej v lepše in novo življenje.

Akademija v soboškem Mladinskem domu

Zopet je bila polna dvorana Mladinskega doma! Murska Sobota je z velikim navdušenjem pozdravljala svoje tovariše borce, ki so pravkar prispeli v naše lepo Prekmurje.

Proslavo je odprl tov. Liška s pozdravnim nagovorom tovarišem borcem, tov. generalu Ambrožiču in tovarišem krasnoarmejskem. Za tem se je po dvorani zaorila pesem „Slovenci kremeniti“, ki so jo zapeli tovariši borci.

Nato je general Ambrožič povedal nekaj besed o Trstu, našem najvažnejšem pristanišču. Med ostalim je rekel, da Trst ni bil Italijanom potreben kot pristanišče, saj ni imel italijanskega zaledja, marveč jim je bil važen kot izhodišče za uresničenje njihovih imperialističnih težej na Balkanu. Nam pa je Trst kot pristanišče neprecenljive vrednosti. On je naše okno v svet, v Trstu so velike ladjedelnice, ki lahko gradijo najmodernejšo in največje

ODREDBA

o oddaji orožja, municije in vojnega materijala.

Komanda štajerskega vojnega področja odreja: 1. Vse orožje, municijo in ves vojni material je treba nemudoma oddati vojaškemu oblastem t. j. Komandam mest. 2. Kdorkoli bo neopravičeno nosil orožje, ga hranil ali skrival, bo strogo kaznovan pred vojaškim sodiščem.

8. maja 1945.

Komanda štajerskega vojnega področja.

ladje. On bo naše najvažnejše gospodarsko središče. Celotni tržaški Italijani-Triestini, kot sami sebe nazivajo, se zavedajo, da bodo imeli več pravic in svobode kot italijanska manjšina v demokratični Jugoslaviji kot so jo pa imeli dosedaj v Italiji. Zato so tudi oni odločno stopili v narodno osvobodilno borbo, posebno pa še tržaški delavci, ki jim fašizem ni dal možnosti svobodnega razvoja, marveč jim je nutil le bedno življenje. Oni so bili najhrabrejši, najpožrtvovalnejši. Spravljali so ogromno materiala in živeža v gozdove, pri belem dnevu so v Trstu ubijali fašiste.

Med ostalim je rekel še tole: „Mi smo Trst priborili in za ta priborjeni Trst so padale naše žrtve in se je prelivata naša kri, zato bo tudi ostal Trst naš. Mi smo pripravjeni v vsakem času in proti vsakemu z orožjem braniti jugoslovanski Trst!“

Stedili sta še dve recitaciji, izvajanje ruskih narodnih pesmi in lepa solo točka „Mornar“, ki jo je zapel tov. profesor Močan. Za tem so še naši fantje zapeli „Nabrusimo kose“. Proslava se je končala z borbeno pesmijo „Hej brigade“.

Poslednja vest:

Naša prva slovenska ljudska vlada

Trst, 8. 5. — Imenovana je vlada federalne enote Slovenije. Njen predsednik je Boris Kidrič, podpredsednik dr. Marjan Breclj, ostali člani so: Zoran Polič, dr. Aleš Bebler, Jože Pokorn, Franc Leskošek, Ferdo Kozak, Lado Vavpetič, Tone Fajfar, Hribar, Ahčin, Vida Tomšičeva in Franc Snj.

Naši orožarji

(Z razstave delavnic VII. korpusa v Črnomlju.)

Vsakemu partizanu se je kar samo smejalo, ko je gledal na razstavi protiletalsko strojnico, puške, brzostrelke vseh vrst in celo topovske granate.

Ocenjevali so in kimali: „Dobro orožje.“ „Dobro. In če pomisliš, da so napravili vse to v naših orožarskih delavnicah.“

„Kaj?“ No, tu je vsak odprl usta. „Pa ne samo to. Vse orodje, stroj za nasekavanje pil in še marsikaj drugega.“ No, to je treba še enkrat pogledati. Kaj takega! Lahko so ponosni tile naši orožarji.

Pa so tako skromni fantje, junaki iz zaledja.

Na dvorišču pred delavnico so kupi pločevine, starega železa, delov razbitih vagonov. To je material, iz katerega delajo puške, brzostrelke in stroje.

„Ponk!“ udarja kladivo. Dva vajenca udrihata po razbeljenem železu na nakuvalu. Tretji stoji pri peči, z očmi spremlja kladivi, ki se dvigata in padata in po taktu

goni meh. Pod nosom je ves črn, pa nič zato. Penk-ponk, dajmo!

Potem gre želez naprej. Zagorela roka ga privije v stiskalo in že žvižgajo pile ter mu delajo pravo obliko. Zdaj je na vrsti vrtni stroj. O, ta ima dolgo zgodbo. Nekoč so ga imeli Italijani. Pa so prišli partizani in razbili delavnico. Stroja seveda niso mogli vzeti s seboj in so ga zakopali. Leto dni je ležal tako, danes pa je v naši delavnici nepogrešljiv.

V delavnici so zaposleni večinoma Štajerci, izučeni ključavničarji. Določene delovne čase ni. Kaj boš meril delo na ure, ko borci dan in noč vztrajajo na položajih in je vse odvisno od tega, kako dela puška. Če je treba, udarja kladivo in drsajo pile vso noč. Danes ne govorimo o odmoru. Fantje so prišli iz brigad in vedo kako je treba delati.

Tako pripoveduje vodja delavnice, tovariš Janko. Izučeni ključavničar je in strojno šolo je dokončal. Naš najboljši partizanski konstruktor je; napravil je načrt za stroj za izdelovanje pil in še marsikaj drugega.

„Če danes konstruiráš stroj“ pravi, „gre to vse drugače kot navadno. Recimo

stroj za pile. Napravil sem načrt, nato sem šel na železnico, kjer leže razbiti vagoni. Tam sem poiskal primerne kose železa in jih primerjal z načrtom. Doma sem vse še enkrat preizkusil in izpremenil, kakor je zahteval material. Tudi med delom je bilo treba še marsikaj predugačiti. Sicer ima stroj zato malo nenavadno obliko, pa nič zato, da le dobro dela. Zdaj urejamo še kalilno peč. Potem za pile ne bomo več v zadregi.

Že v stari delavnici sem napravil načrt stroja za brušenje avtomobilskih cilindrov. Potem je bil spet v zadregi intendant; imel je nekaj tisoč srjca, pa nobenega gumba. Napravil sem primerno stiskalo in v dveh dneh smo napravili gumbov, da jih je bilo dovolj za vse srjace. Zadnjič je prišel tovariš iz laboratorija, da bi poizkusil izdelati tabletirko, to je stroj za izdelovanje tablet. Že prvi poizkus je popolnoma uspel. V eni sekundi devet tablet! Lepa proizvodnja pri tako preprosti pripravi. Pri nas delamo vzporedno s potrebami. Tako smo napravili stiskalnice za stiskanje in pretiskovanje pločevine s 40 tonskim pritiskom. Le v skupnem delu,

ko dela vsak na vsaki stvari in jo izboljšuje, smo mogli napraviti take stvari.“

Na razstavi je tudi brzostrelka. Sam jo je izdelal. Lažja je od drugih in vzbuja občudovanje vseh partizanov.

„Že tale naša delavnica je vse drugačna, kot so bile prej. Delamo skupno; če ne gre tako, poizkusimo drugače. Poleg skupnega dela pa lahko vsak tovariš pokaže, kaj zna. Material in orodje, kar ga imamo, sta mu na razpolago. Tako se vsak izmed nas neprestano izpopolnjuje. Vse pa nas vodi pri delu zavest, da moramo napraviti iz tega, kar imamo, čim več in čim boljše.“

Tako govori partizanski konstruktor. Ali mislite, da ne bo znal voditi tovarn, ki bodo izdelovale stroje, traktorje in avtomobile?

V njem je ustvarjalni duh.

In naši novi delavci! Kaj vse bodo napravile njihove roke v svobodni, delovni državi!

Kladivo v njihovih rokah udarja močnejši takt novega časa.